

Bu yazı yaklaşık 280 gün önce yazılmış. Bilgisayarda olmayınca sırası yeni geldi.

Saate baktın mı?

Saat bana baksın. Zaman beni düşünsün. Gün benim doğmamı beklesin biraz da ve gece bensiz üşüşmesin.

Zamana söz geçirmek ne güzel hayal?

Bence insanın acizliğinin en güzen nişanesi zamanın kölesi olması. En büyük efendiler dahi onun yanında kayboluyor.

Zamanı aşsan neler yapardın?

Zamanı durdurmayı hayal ederdim eskiden. Bunun gibi mi?

Evet.

Zaman dursa, insanlar da duracak değil mi?

Zamanı aşmış olmanın bendeki tek karşılığı yine dönüp zamanın içinde faydası olacak işler yapmaktır. Yani insanlar yeniden hareket edince, birkaç adım daha öne geçmiş olacaktım.

Ödevlerini bitirmiş olup, diyelim, oyun oynamak gibi mi?

Evet. Sanırım bundan dolayı artık böyle hayallerim kalmadı. Çocukluk hayallerim *çok uçtu*.

Bence bu keşif güzel. Yani zamanın dışına çıkınca hayatın da dışına çıktığının keşfi.

İnsanın şikayet etmeye başladığında “efendisi” sayılan zamandan konuşmaya başlamasını normal buluyorum ancak o efendiden şikayet etmek de komik kaçıyor. Onun izin verdiği kadar varız. Zamansız varlık olabilir mi?

Hmm.

Bence olamaz. Daha doğrusu zaman ve mekan aynı şey zaten. Sadece insan akli bunlardan birini sabit, diğerini değişken gözlüyor.

Nasıl aynı şey?

İzafiye teorisini okuduktan sonra şunu düşündüm: A noktasından B noktasına gitmek için bir zaman geçmesi gerekiyor. Çok ufak da olsa bir zaman. Yani A noktasındaysak, B noktasıyla aynı zamanda değiliz. A'nın zamanı t_A ise, B'nin zamanı da t_B . Bu ikisi arasında fark ölçülemeyecek kadar küçük olabilir. Diyelim A ile B arası 1 m ise, aradaki mesafeyi ışık saniyenin 300.000'de birinde alıyor. Zaman da ışık hızına bağlı bir mesele. Yani t_A ile t_B 'nin arasındaki fark, bizim A ile B arasını ne kadar hızlı katettiğimize bağlı.

Değişken yani.

Değişken. Ancak dikkatimi çeken $t_A - t_B$ 'nin 0 olmayışı. O zaman A noktasındaki adam, tüm kainattaki noktalara farklı zamanlarda ulaşabilir ve bu noktaları *ulaşma zamanına* göre sıraya dizebilir.

Ama mesela C – A – B gibi üç nokta varsa, C ve B'nin A'ya mesafesi eşitse, C ve B'nin zamanı A'ya göre aynı olmalı. $|t_A - t_B|$ ve $|t_A - t_C|$ aynı olmalı değil mi?

Şöyle diyebiliriz, evet, A'dan eşit zamanda ulaşılacak noktalar üç boyutta bir küre gibiyse, bunların A'ya göre zamanları eşit olabilir, ancak bunlardan herhangi birine gittiğimizde zamanları yine farklı olacaktır. C'ye gittiğimizde, B ve A'nın farklı zamanlarda olduğunu göreceğiz.

Sen kainatı devamlı hareket eden bir şey gibi tahayyül ediyorsun. A noktasında duruyorsun ve kainat *sana doğru* geliyor.

Evet, böyle bir tahayyülüm var. A noktasını merkez alırsan, kainattaki her noktayı birleşik olarak koordinatlayabilirsin. A'daki zaman t_0 iken, 1m uzaktaki zaman t_1 , 10m uzaktaki zaman t_{10} , gibi şeyler söylemek mümkün. Bu sebeple diyorum, zaman ve mekan bir tek bir kavramla açıklanabilir. Daha doğrusu ortak bir koordinat sistemiyle.

Bunları mı hayal ediyorsun kendi başına kalınca?

Evet, beni pek yalnız bırakmamak lazım.

Genel izafiyete benzeyen bir şey anlattın aslında.

Zaten ilk defa aklına geldiğini iddia etmiyom. Einstein'ın *asansörü* de buna benzer bir şeydi.

Okumalarından bahsetmeyecek misin?

Aktarmaktan sıkıldım. Daha doğrusu aktardıklarımı haksızlık yapmaktan korkuyorum. Kitapların özeti anlatmak belki de iyi bir fikir değil.

Genelde yorum karıştırıyorsun. Kitapları okuma isteğini de artırabilir.

Evet. Ama yalınkat fikirler dinmeye de bahane olabilir. Bugün Muazzen İlmiye Çığ'ın Kur'an ve Tevrat'ın Sümerdeki Kökeni diye bir kitabını okudum mesela.

Böyle kitaplar da mı okuyorsun?

Güzel roman ararken karşıma çıktı. İçi de hikaye dolu olunca bitivermiş.

Ne oldu, ikna etti mi seni hepsinin kökeninin Sümer olduğuna?

Acındırma yoluyla ikna etmek gibi bir yöntem kullanıyor olabilirler ama bende pek işe yaramadı.

Neye acıdın?

Yazar Sümeroloji konusuna hakim ve anlaşıldığı kadarıyla Tevrat'ı da okumuş ancak İslami bilgisi çok zayıf ve bu belli oluyor. Acıdığım taraf bu oldu. Belki *nasılsa aslını biliyoruz, hatta aslından üretilmiş Tevrat'ı da biliyoruz, Tevrat'ın suyu** Kur'an'ı okumasam da olur* diye düşünmüş olabilir.

Böyle bir düşünce olabilir, doğru. Bir şeyin aslını biliyorsan, okumazsın herhalde.

Eskilerin masalları nasılsa.

Şimdi zaten işin acınacak kısmı orada. Bu kıssalara bir *eskilerin masalları* diye bakmaya başlayınca, her yerde görüyorsunuz bu masalları. Elinde Sümer çekici olunca, tüm hikayeler oradan türetilmiş çiviler oluyor. Bazı ilgiler çok zayıftı. Dumuzi ile Harut/Marut arasında bağ kurmaya çalıştığı kısım bilhassa çok zorlamaydı.

Velakin aslî meseleyi ıskalıyorlar. Kur'an'da anlatılan kıssaların Araplarca zaten bilindiği, kitabın kendisinden de anlaşılıyor. Çok müthiş bir keşif değil, bunların daha önceki hikayelere benzemesi. Kur'an-ı Kerim'de kıssaların anlatılmas sebebi, bunlara ve bunlardan hareket ederek dünyaya dair bir bakış geliştirmek. Onun için hiçbir başından sonuna, roman gibi anlatılmıyor. Anılıyor ve geçiliyor. Kıssa meselenin önemli tarafı değil, sadece bir fikri, genelde Allah'ın kullarını azametiyle koruyacağı ve insanların iyi oldukları takdirde mükafatlandırılacağı fikrinin örnekleri.

Bu kıssalar gerçek değil mi diyorsun?

Anladığımız manada gerçek olmaları şart değil diyorum. Neticede herhangi bir edebi mesel, *bu gerçek midir* kafasıyla okunmaz. Onun öğretecekleri farklıdır. Bir tarih kitabı olarak okuyamazsınız.

Ancak bu söylediğin, anladığımız, bildiğimiz anlamda doğru olmadığı anlamına geliyor. Farkında mısın?

Bu tartışmanın Kitabın *mahluk* olup olmadığı veya kebair günahların kişiyi dinden çıkarıp çıkarmadığı gibi meseleler babında *neticeyi değiştirmeyen* bir mesele olduğu kanaatindeyim. Kur'an mahluk da olsa, Allah'ın ezeli ve ebedi sözü de, kişinin üzerine düşen aynı. Kebair insanı dinden çıkarsa da çıkarmasa da, yapması gereken aynı. Bu kıssalar tarihi gerçek olsa da, sadece zamanın anlatılan hikayeleri olsa da, anlaşılması gereken aynı.

Ancak şöyle bir sorun var. Eğer tarihî bir Hz. Yusuf yok idiyse, onun bize verdiği kuyudan kurtuluş umudumuz, azalacaktır, değil mi? Bunun gibi bir çok örnek var. Bunlara tarihi gerçek diye inanmakla edebi araç diye inanmak arasında önemli bir fark var.

BU farkında farkındayım. Ancak müslümanların (veya diğer dinlerin) bu minvaldeki kıssalara tarihi gerçek muamelesi yapmasının götürdüğünün getirdiğinden fazla olduğunu düşünüyorum. İnsanlar hayatlarının asla *o kadar* ilginç olmayacağını ve bu sebeple Allah'ın rahmetinin kendilerine yönelmeyeceğini de bu hikayelere gerçek muamelesi yaparak öğreniyor.